

Соловей О.В.

здобувач третього освітньо-наукового рівня вищої освіти,
Черкаський національний університет ім. Богдана Хмельницького,
м. Черкаси, Україна

РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ В УМОВАХ ПОСИЛЕННЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Вітчизняний ринок сільськогосподарської продукції – це складна система організації купівлі-продажу відповідної продукції з метою її подальшого просування двома напрямками – для кінцевого споживання і для виробничого використання. Отже, ринок сільськогосподарської продукції відіграє важливу соціально-економічну роль – він запускає процеси структуризації відповідної продукції за найважливішими каналами її використання: (1) внутрішнє кінцеве продовольче споживання, (2) внутрішня промислова переробка та виготовлення харчових напівфабрикатів й готової продовольчої продукції, (3) продаж на закордонному ринку (експорт). Це означає, що від ефективності функціонування ринку сільськогосподарської продукції значною мірою залежить здатність держави гарантувати продовольчу безпеку та проводити активну промислову політику в частині стимулювання випуску продукції харчової промисловості. Також вихід сільськогосподарської продукції на зовнішній ринок формує ресурсну базу у вигляді надходження валютної виручки та посилює вплив національної держави на перерозподільні процеси на глобальному продовольчому ринку. Отже, забезпечення ефективного функціонування вітчизняного ринку сільськогосподарської продукції є важливим завданням в рамках національної економічної стратегії. Про це свідчить частота з якою згадується виробництво та торгівля сільськогосподарською продукцією в Національній економічній стратегії на період до 2030 року – 120 разів [1]. В документі зокрема йдеться про те, що для розвитку аграрного сектору України та розв'язання галузевих проблем необхідно запроваджувати системність, прогнозованість, обґрунтованість та ефективність у формуванні та реалізації державної політики у сфері сільського господарства та розвитку села, забезпечити довіру та взаємодію держави, бізнесу та суспільства, посилити інституційну спроможність системи державного управління, покращити принципи та засоби моніторингу і оцінювання державної політики.

Однією із найважливіших умов, що впливає на розвиток вітчизняного ринку сільськогосподарської продукції, ефективність його функціонування, є посилення євроінтеграційних процесів. Останнім великим досягненням українського суспільства на шляху до євроінтеграції стало підписання Угоди про Асоціацію України з ЄС в 2014 році. З економічної точки зору найважливішою частиною Угоди про Асоціацію України з ЄС стало створення поглибленої і всеохопної зони вільної торгівлі (ПВЗВТ) [2, 3]. Зважаючи на те, що частка агропродовольчої продукції в структурі вітчизняного експорту товарів коливається в межах 50%, особливе значення ПВЗВТ між Україною та ЄС набуває для функціонування аграрного сектору економіки в цілому та ринку сільськогосподарської продукції зокрема. Адже Угода про асоціацію уже посприяла збільшенню обсягів торгівлі з країнами ЄС в частині сільського господарства та харчової промисловості; ЄС стає основним торговельним партнером України [4].

Новий імпульс у розвитку вільної торгівлі між Україною та ЄС з'явився у зв'язку із трагічними подіями – відновленням російського широкомасштабного військового вторгнення в Україну на початку 2022р. На знак солідарності з українським народом та бажаючи надати посильну економічну допомогу нашій державі, ЄС, в числі інших заходів, пішов на безпрецедентний крок - 4 червня 2022 року набув чинності Регламент Європейського Парламенту та Ради № 2022/870 про тимчасові заходи з лібералізації торгівлі, яким було скасовано мита на українські товари, більш відомі як автономні торговельні заходи. Це рішення доповнило можливості, які мають українські експортери відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Тарифи, які прописані в Угоді, були тимчасово призупинені. Ключове слово – «тимчасово призупинені». Адже реагуючи на посилення

протестних настроїв у середовищі європейських фермерів, у червні 2025р. Єврокомісія зупинила дію Регламент Європейського Парламенту та Ради № 2022/870.

Це зумовило термінове повернення до переговорів про зниження митних бар'єрів вже у рамках Угоди про асоціацію і 29 жовтня 2025 року запрацювала нова торговельна угода між Україною та ЄС, яка замінює додаток до Угоди про асоціацію, який містить графіки лібералізації ввізних мит сторін [5]. Із 36 тарифних квот, що були визначені у початковій угоді, зараз залишилось лише 31:

- чотири, зокрема на гриби та продукцію з обробленого молока та молочних вершків, були скасовані повністю;

- лише чотири тарифні квоти не змінено: на яловичину, свинину та ягнятину, які Україна поки не може експортувати через обмеження, які стосуються безпечності харчової продукції;

- для решти тарифних квот відбулося збільшення безмитного обсягу, а для багатьох – суттєвий перегляд їх наповнення. Наприклад, були вилучені з-під дії мит окремі товари зі ще шести тарифних квот. Зокрема, це стосується йогуртів, кефіру, виноградного соку та протеїнових концентратів;

- чотири тарифні квоти були об'єднані у більші дві. Це стосується крохмалю та обробленої продукції з цукру;

- були перерозподілені товари між тарифними квотами, що має дозволити краще використати можливості безмитної торгівлі у рамках тарифних квот;

- була створена одна нова квота – на борошно, за рахунок виведення його з тарифних квот на пшеницю, ячмінь та кукурудзу;

- деякі тарифні квоти були суттєво розширені: для цукру нова тарифна квота у п'ять разів вища за початкову, для меду – майже у шість разів, для круп – у більш ніж чотири рази [5].

В цілому нові домовленості збільшують потенціал безмитного експорту товарів, на які поширюється дія тарифних квот, на 35% порівняно з умовами Угоди про асоціацію 2014 року [5].

Література:

1. Постанова Кабінету Міністрів України № 179 «Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року» від 03.03.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text>
2. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Документ 984_011 від 21.03.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011/ed20140321#Text
3. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Документ 984_011 від 27.06.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011/ed20140627#Text
4. Пугачов М.І. Розвиток зовнішньої торгівлі агропродовольчими товарами. *Економіка АПК*. 2019. № 3. С. 6-13. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201903006>
5. Мовчан В. Батіг та пряник від ЄС: за якими правилами буде здійснюватися торгівля з Україною. *Європейська правда*. 29.10.2025. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2025/10/29/7223430/>